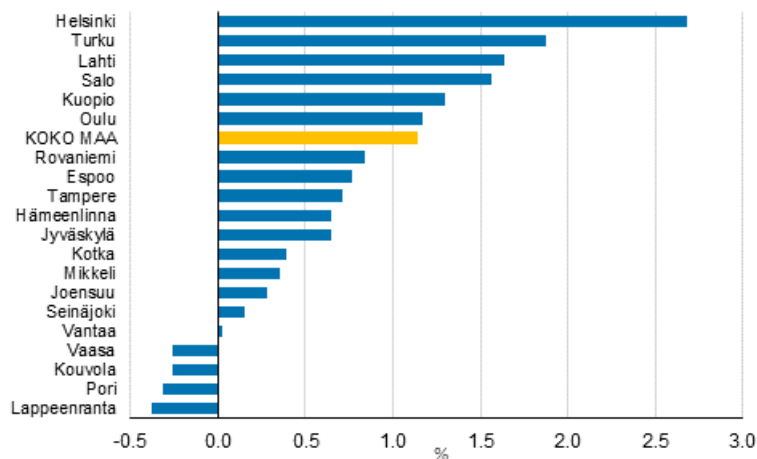

Tulonjaon kokonaistilasto 2016, tulokehitys alueittain

Asuntokuntien tulot kasvaneet viime vuosina eniten Helsingissä

Asuntokuntien mediaanitulo oli vuonna 2016 koko maassa reaalisesti 1,1 prosenttia korkeampi kuin kaksi vuotta aikaisemmin, jonka jälkeen asuntokuntien tulokehitys kääntyi monen kasvuttoman vuoden jälkeen uudelleen nousuun. Suurimmista kaupungeista eniten ovat kasvaneet Helsingin asuntokuntien tulot, joiden mediaanitulo oli viime vuonna 2,7 prosenttia korkeampi kuin vuonna 2014. Turun asuntokunnilla tulot kasvoivat samalla aikavälillä 1,9 prosenttia, Lahdessa ja Salossa pari kymmenystä vähemmän. Tiedot pohjautuvat Tilastokeskuksen tulonjaon kokonaistilaston aluetietoihin.

Asuntokuntien reaalityulojen muutokset (%) vuosina 2014–2016, kaksikymmentä väestöltään suurinta kuntaa

Tulokäsité käytettävissä oleva rahatulo asuntokuntaa kohden, mediaani

Suurista kaupungeista tulojen kehitys oli heikointa Lappeenrannassa, Porissa, Kouvolassa ja Vaasassa, joissa asuntokuntien tulot ovat parin viime vuoden aikana vähentyneet muutamia prosentin kymmenyksinä.

Asuntokuntien käytettävissä olevan rahatulon mediaani oli vuonna 2016 koko maassa 31 820 euroa. Väestöltään suurimmista kunnista Espoon asuntokuntien tulot olivat selvästi korkeimmat, 41 650 euroa.

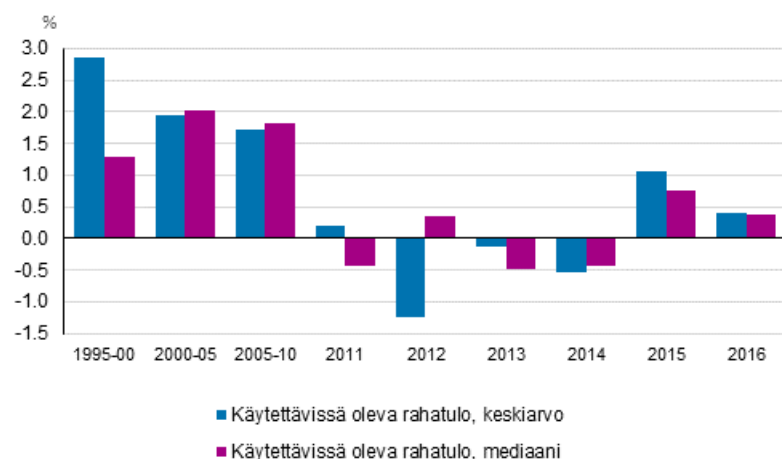
Vantaalla asuntokuntien mediaanitulo oli viime vuonna 35 890 euroa. Maan suurimman kunnan Helsingin asuntokunnilla tämä tulo oli 32 720 euroa.

Kaikki kunnat huomioiden asuntokunnat ovat ylivoimaisti suurituloisimpia Kauniaisissa, missä asuntokuntien mediaanitulo oli viime vuonna 58 820 euroa. Kauniaisten lisäksi vain ahvenanmaalaisen Jomalan asuntokuntien tulotaso ylitti 50 000 euron rajan (50 210 €). Kaikista pienituloisimpia asuntokunnat ovat Pohjois-Karjalan Rääkkylässä ja Pohjois-Savon Rautavaaralla, joissa asuntokuntien mediaanitulo jäi viime vuonna alle 25 000 euron. Kaikkien kuntien tulotiedot eri käsitteillä löytyvät tulonjaon kokonaistilaston tietokantataulukoista.

Suomalaistalouksien reaalityulojen kasvu hidastui 2016

Suomalaistalouksien tulokehitys on ollut 2010-luvun alussa pitkän aikaa heikkoa, joinakin vuosina asuntokuntien käytettävissä olevat rahatulo ovat reaalisesti jopa vähentyneet. Vuonna 2015 asuntokuntien tulokehitys kääntyi pitkästä ajasta selvästi positiiviseksi, mutta vuonna 2016 reaalityulojen kasvuvauhti kuitenkin hidastui. Asuntokuntien reaalityulojen kasvuvauhti jäi viime vuonna sekä keskiarvo- että mediaanitulolla mitattuna vajaaseen puoleen prosenttiin, kun se vuotta aikaisemmin oli kummallakin mittarilla prosentin luokkaa.

Asuntokuntien reaalityulojen vuosimuutokset 1995–2016

Vuosien 1995–2000, 2000–2005 ja 2005–2010 tulomuutos kuvaan aikavälin keskimääräistä vuosimuutosta

Sisällys

1. Asuntokuntien käytettävissä oleva rahatulo keskimäärin 39 270 euroa vuonna 2016.....	4
Tuotannontekijätulot kasvoivat vuonna 2016 vain hiukan.....	4
Yrittäjätulojen määrä pysynyt pitkään alhaisena.....	5
2. Maarianhaminan seudulla suurimmat tuloerot.....	7
Haapavesi-Siikalatvan seutukunnassa tuloerot tasaisimmat.....	7
3. Asuntokuntien tulojen rakenne vaihtelee paljon kunnittain.....	9
Palkkatulojen merkitys suurin Nurmijärvellä.....	9
Yrittäjätulojen merkitys suurin Toholammilla.....	10
Omaisuuksitulojen merkitys suurin Kauniaisten asutokunnilla.....	10
Puolangan asuntokuntien tuloista jo lähes puolet saatuja tulonsiirtoja.....	11

Taulukot

Taulukko 1. Asuntokuntien tulot, reaali muutokset ja niiden vaikutus käytettävissä olevien rahatulojen muutokseen vuonna 2016. Tulot keskimäärin asutokuntaa kohden, euroa vuodessa.....	5
--	---

Kuviot

Kuvio 1. Asuntokuntien saamien päätuloerien keskiarvon reaali kehitys vuosina 2007–2016. Keskiarvo, 2007=100.6	
Kuvio 2. Gini-kertoimet kymmenessä suurimman ja tasaisimman tuloeron seutukunnassa vuonna 2016.....	7
Kuvio 3. Gini-kertoimen muutos vuosina 2007–2016. Kymmenen suurimman ja pienimmän muutoksen seutukuntaa.....	8
Kuvio 3. Asuntokuntien saamien palkkatulojen osuus (%) bruttotuloista keskimäärin vuonna 2016. Kymmenen korkeimman ja matalimman osuuden kuntaa.....	9
Kuvio 4. Asuntokuntien saamien yrittäjätulojen osuus (%) bruttotuloista keskimäärin vuonna 2016. Kymmenen korkeimman ja matalimman osuuden kuntaa.....	10
Kuvio 5. Asuntokuntien saamien omaisuustulojen osuus (%) bruttotuloista keskimäärin vuonna 2016. Kymmenen korkeimman ja matalimman osuuden kuntaa.....	11
Kuvio 6. Asuntokuntien saamien tulonsiirtojen osuus (%) bruttotuloista keskimäärin vuonna 2016. Kymmenen korkeimman ja matalimman osuuden kuntaa.....	11
Laatuseloste: tulojaon kokonaistilasto.....	13

1. Asuntokuntien käytettävissä oleva rahatulo keskimäärin 39 270 euroa vuonna 2016

Asuntokuntien käytettävissä olevat rahatulot olivat vuonna 2016 keskimäärin 39 270 euroa. Reaalisesti tämä oli 0,4 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Vastaava mediaanitulo oli 31 820 euroa, missä kasvua edellisvuoteen oli samaten 0,4 prosenttia. Vuotta aikaisemmin tulojen kasvu oli selvästi nopeampaa (keskiarvo 1,1 % ja mediaani 0,8 %), joten asuntokuntien reaalitulojen kasvu selvästi hidastui vuonna 2016.

Tuotannontekijätulot kasvoivat vuonna 2016 vain hiukan

Palkkatulot ovat merkittävin tuloerä asuntokunnille, niiden osuus asuntokuntien bruttotuloista on viime vuosina ollut 60 prosentin luokkaa. Asuntokunnat saivat palkkatuloja vuonna 2016 keskimäärin 31 040 euron edestä, mikä on reaalisesti 0,5 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Yrittäjätulojen osuus asuntokuntien bruttotulosta oli vuonna 2016 noin 4 prosenttia. Keskimääräinen yrittäjätulo asuntokuntaa kohden oli 2 180 euroa, mikä on reaalisesti 0,8 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Yrittäjätulojen alieristä yrittäjätulot elinkeinon harjoittamisesta ja yhtymistä alenivat 0,4 prosenttia, mutta sekä maa- että metsätalouden yrittäjätulot kasvoivat runsaat 4 prosenttia edellisvuodesta.

Omaisuustulojen osuus asuntokuntien kokonaistulosta oli keskimäärin 8 prosenttia vuonna 2016. Omaisuustuloja asuntokunnat saivat keskimäärin 3 970 euron edestä, mikä on 1,4 prosenttia vähemmän vuonna 2015. Omaisuustuloista eniten kasvoivat osinkotulot, joita asuntokunnat saivat 9 prosenttia enemmän kuin vuonna 2015. Vuokratulot kasvoivat samaan aikaan 3,5 prosenttia. Sen sijaan veronalaisten myynti- eli luovutusvoittojen määrä aleni selvästi, niitä asuntokunnat saivat viime vuonna runsaat 25 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2015. Myyntivoittojen vähentyminen johtui pääasiassa arvopapereista ja niistä johtuvien luovutusvoittojen vähentymisestä.

Tuotannontekijätulot koostuvat edellä kuvatuista palkka-, yrittäjä- ja omaisuustuloista. Niiden osuus asuntokuntien bruttotuloista oli vuonna 2016 runsaat 70 prosenttia. Asuntokuntien tuotannontekijätulot olivat keskimäärin 37 190 euroa, mikä on 0,3 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Saatujen tulonsiirtojen bruttotulo-osuus oli vuonna 2016 keskimäärin vajaat 30 prosenttia. Saatuja tulonsiirtoja asuntokunnat saivat viime vuonna keskimäärin 15 170 euron edestä, mikä on 0,4 prosenttia enemmän kuin vuonna 2015. Saaduista tulonsiirroista kasvoivat eniten asumiseen liittyvät etuudet, jotka olivat lähes 10 prosenttia suuremmat kuin vuotta aikaisemmin. Vanhuuseläkkeissä ym. vanhuusturvaetuksissa kasvua oli vajaat 2 prosenttia.

Saatuihin tulonsiirtoihin kuuluvista alieristä vähenivät sairauksiin liittyvät etuudet (-8,4 %), toimintarajoittuneisuuteen (kuten työkyvyttömyys- ja vammaisetuudet) liittyvät etuudet (-3,5 %), lapsiperheiden tuet ja etuudet (-3,3 %), työttömyysturvaan liittyvät etuudet (-2,4 %), muut toimeentuloturvaetuudet (tähän sisältyy mm. toimeentulotuki) (-2,3 %), sekä leskeyteen ja orpouteen liittyvät etuudet (-1,8 %). Opintoetuksien taso pysyi viime vuonna edellisvuoden tasolla.

Bruttotulot koostuvat edellä kuvatuista palkka-, yrittäjä- ja omaisuustuloista sekä saaduista tulonsiirroista, eikä niistä ole vähennetty tuloveroja eikä pakollisia veronluonteisia maksuja. Bruttotuloja asuntokunnat saivat vuonna 2016 keskimäärin 52 360 euron edestä. Reaalisesti tämä oli vain 0,3 prosenttia enemmän kuin vuonna 2015. Vuotta aikaisemmin vastaava vuosikasvu oli prosenttiyksikön enemmän.

Veroja ja veronluonteisia maksuja asuntokunnat maksoivat bruttotuloistaan vuonna 2016 keskimäärin 25,0 prosenttia. Keskimäärin se oli 13 090 euroa asuntokuntaa kohden, eli prosentin kymmenyksen enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

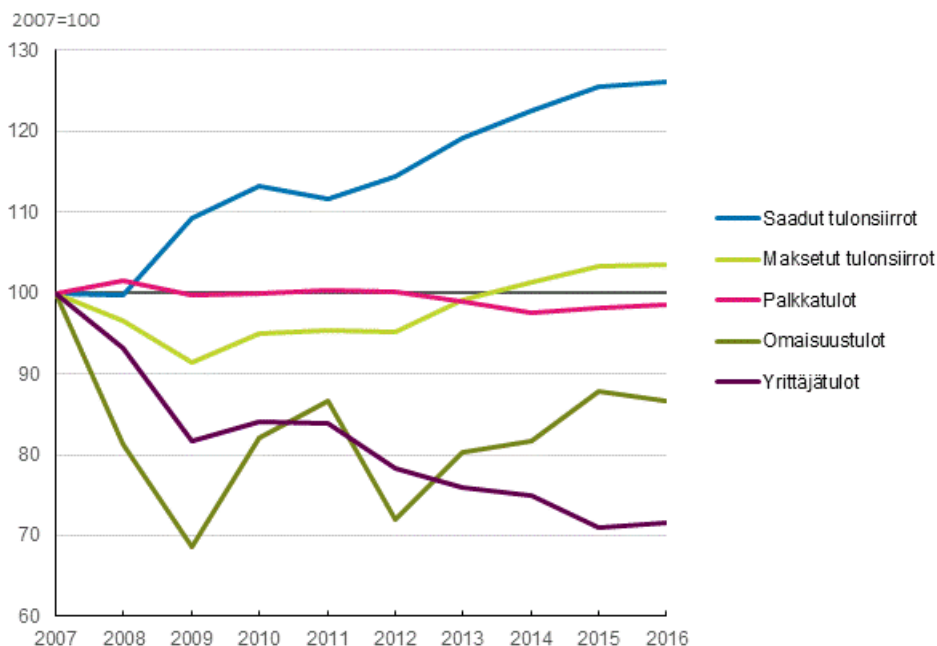
Taulukko 1. Asuntokuntien tulot, reaali muutokset ja niiden vaikutus käytettävissä olevien rahatulojen muutokseen vuonna 2016. Tulot keskimäärin asuntokuntaa kohden, euroa vuodessa

Tulolaji	Keskimäärin/asuntokunta vuonna 2016, €	Reaalinen vuosimuutos 2016, %	Kasvukontribuutio käytettävissä olevan rahatulon muutokseen, % -yksikköä
1. PALKKATULOT	31 035	0,5	0,4
1.1 joista: luontoisedut ja työsuhteoptiot	443	0,7	0,0
1.1.1 joista: työsuhteoptiot	68	7,9	0,0
2. YRITTÄJÄTULOT YHTEENSÄ	2 180	0,8	0,0
2.1. Yrittäjätulot maataloudesta	324	4,2	0,0
2.2. Yrittäjätulot metsätaloudesta	288	4,3	0,0
2.3. Yrittäjätulot muusta yrittäjätoiminnasta	1 568	-0,4	0,0
3. OMAISUUSTULOT YHTEENSÄ	3 973	-1,4	-0,1
3.1. Osinkotulot	1 694	9,1	0,4
3.2. Vuokratulot	586	3,5	0,1
3.3. Myyntivoitot	993	-25,8	-0,9
3.4. Muut omaisuustulot	700	22,8	0,3
4. TUOTANNONTEKIJÄTULOT	37 188	0,3	0,3
5. SAADUT TULONSIIRROT YHTEENSÄ	15 167	0,4	0,2
5.1. Sairausajan toimeentuloturva	206	-8,4	0,0
5.2. Toimintarajoituneisuuteen liittyvät tuet	1 378	-3,5	-0,1
5.3. Vanhuuden turva	8 813	1,9	0,4
5.4. Lesken ja muiden omaisten tuet	591	-1,8	0,0
5.5. Lapsiperheiden etuudet	1 065	-3,3	-0,1
5.6. Työttömyysturva	1 875	-2,4	-0,1
5.7. Asumisen tuet	670	9,8	0,2
5.8. Opintoetuudet	265	0,0	0,0
5.9. Muu toimeentuloturva	303	-2,3	0,0
6. BRUTTOTULOT	52 355	0,3	0,4
7. MAKSETUT TULONSIIRROT YHTEENSÄ	13 088	0,1	0,0
8. KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT RAHATULOT	39 270	0,4	0,4

Yrittäjätulojen määrä pysynyt pitkään alhaisena

Pääosa asuntokuntien tuloista tulee markkinoilta palkka- yrittäjä- ja omaisuustulojen muodossa, joista tulonjakotilastossa käytetään yhteisnimitystä tuotannontekijätulot. Kuviosta 1 voi hyvin havaita, että tuotannontekijätuloista etenkin yrittäjä- ja omaisuustulojen reaalitasot ovat olleet jo pitempään selvästi matalammalla tasolla verrattuna lamaa edeltävään aikaan. Viime vuonna asuntokuntien saamien yrittäjätulojen keskiarvo oli lähes 30 prosenttia alhaisempi kuin mitä se oli vuonna 2007, jolloin vastikään päättynyt pitkittynyt heikon talouskehityksen kausi oli vasta tuloillaan. Sama ilmiö on havaittavissa myös omaisuustulojen kohdalla, ne olivat vuonna 2016 reaalisesti 15 prosenttia matalammalla tasolla kuin kymmenisen vuotta sitten.

Kuvio 1. Asuntokuntien saamien päätuloerien keskiarvon reaalikehitys vuosina 2007–2016. Keskiarvo, 2007=100

Kuviosta 1 voi myös hyvin havaita, että selvästi merkittävimmän päätuloerän palkkatulojen reaalitaso ei ole viimeisen vuosikymmenen aikana juurikaan kasvanut. Viime vuosina asuntokuntien vuosipalkkatulojen keskiarvo on jäänyt reaalisesti matalammaksi kuin mitä se oli vuonna 2007. Tuotannontekijätulojen vähenemistä selittää pitkälle 2000-luvun loppupuolella alkanut pitkittynyt taloustaantuma.

Ainoa päätuloerä, joka on viime vuosina kasvanut, on saadut tulonsiirrot. Niitä asuntokunnat saivat vuonna 2016 reaalisesti neljänneksen enemmän kuin vuonna 2007. Saatujen tulonsiirtojen kasvua selittää väestön ikääntyminen, mutta myös viime vuosien taantumalla ja sen pitkittymisellä on ollut kyseiseen kehitykseen oma vaikutuksensa.

Kuvion 1 perusteella voi päätellä, että on viime vuosien heikon talouskehityksen aikana suomalaistalouksien kohtuullinen tulokehitys on ollut nimenomaan saatujen tulonsiirtojen varassa. Jotta päästäisiin jatkossa viime vuosia oleellisesti parempaan reaalitulokehitykseen, vaaditaan siihen myös tuotannontekijätuloilta viime vuosiin verrattuna selvästi parempaa reaalikasvua.

2. Maarianhaminan seudulla suurimmat tuloerot

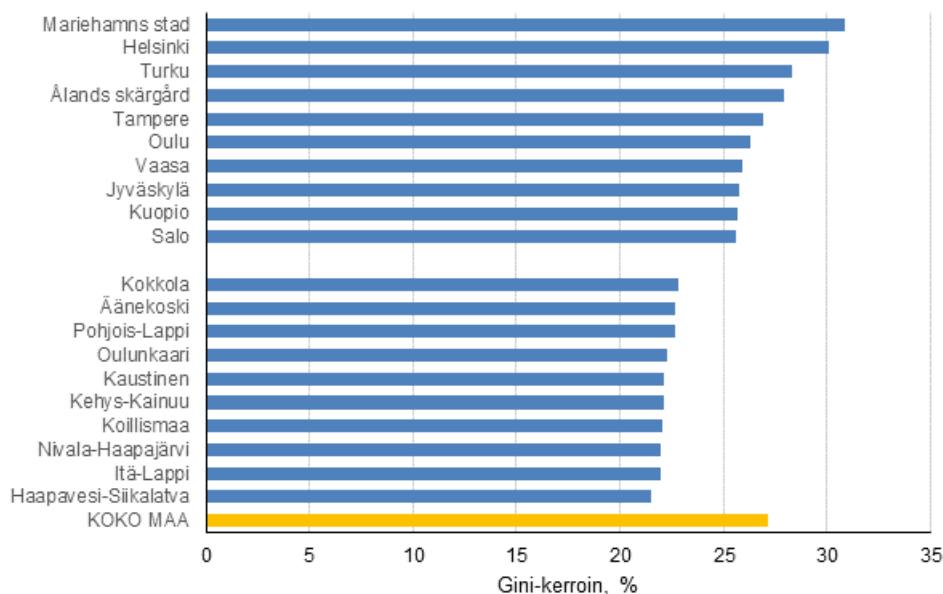
Haapavesi-Siikalatvan seutukunnassa tuloerot tasaisimmat

Tulonjaon kokonaistilaston historian (1995-2016) aikana tuloerot ovat olleet suurimmillaan vuonna 2007, jolloin käytettävissä olevien rahatulojen [Gini-kertoimen](#) arvo oli 29,5. Tämän jälkeen tuloerot ovat tasaisesti supistuneet, viime vuonna Gini-kertoimen arvo oli 27,2. Tuloerojen kaventumista selittää ainakin osittain pitkittynyt taantuma; tuloeroilla on taipumus tasoittua taloustaantumien aikana ja kasvaa nopean talouskasvun olosuhteissa.

Seutukunnittain tarkasteltuna väestön tuloerot olivat suurimmat Maarianhaminan seudulla (seutukunnassa Marienhamns stad), missä käytettävissä olevien rahatulojen Gini-kerroin sai vuonna 2016 arvon 30,9. Väestöltään suurimmassa seutukunnassa, Helsingin seutukunnassa, Gini-kerroin ylitti myös 30 prosentin rajan. Myös Turun seutukunnassa ja seutukunnassa Ålands skärgård väestön tuloerot olivat suuremmat kuin mitä ne olivat koko maassa.

Kaikki seutukunnat huomioiden tuloerot olivat viime vuonna tasaisimmat Haapavesi-Siikalatvan ja Itä-Lapin seutukunnissa, joissa käytettävissä olevien rahatulojen Gini-kerroin jäi alle 22 prosentin. Lähes samalla tasolla tuloerot olivat myös Nivala-Haapajärven, Koillismaan, Kehys-Kainuun ja Kaustisten seutukunnissa, joissa käytettävissä olevien rahatulojen Gini-kerroin oli 22 prosentin paikkeilla vuonna 2016.

Kuvio 2. Gini-kertoimet kymmenessä suurimman ja tasaisimman tuloeron seutukunnassa vuonna 2016

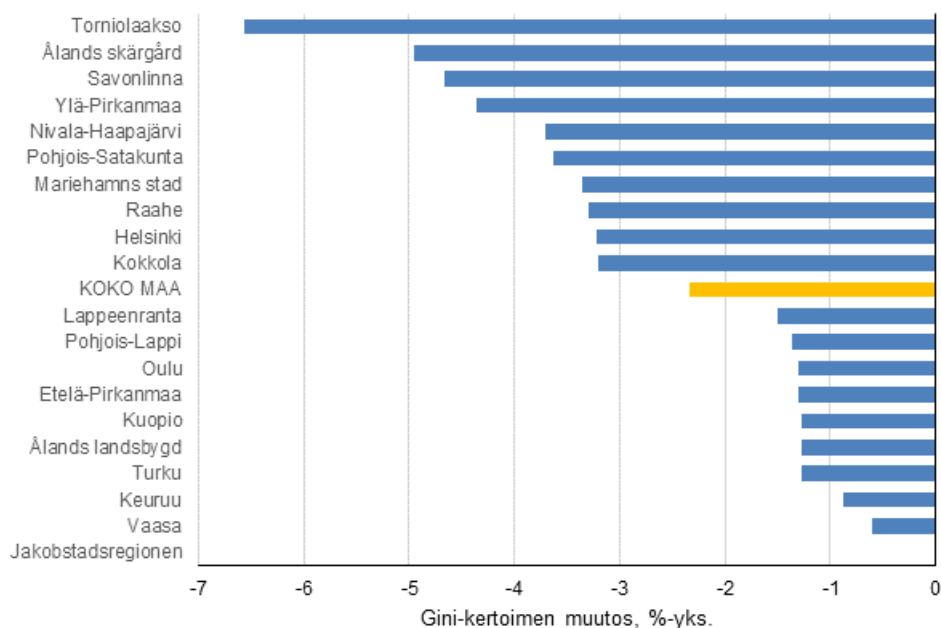

Gini-kertoimet laskettu ekvivalenteista käytettävissä olevista rahatuloista. Ekvivalentti käytettävissä oleva rahatulo=asuntokunnan käytettävissä oleva rahatulo jaettuna asuntokunnan kulutusyksikköluvulla.

Kuviossa 3 kuvataan tuloerojen muutoksia seutukunnittain vuosien 2007 ja 2016 välillä. Tarkastelussa on mukana kymmenen suurimman ja pienimmän muutoksen seutukuntaa. Tarkasteluperiodi alkaa vuodesta 2007, jolloin Suomen taloudella vielä meni hyvin ja äskettäin päätynyt lähes kymmenen vuotta kestänyt heikon talouskehityksen ajanjakso oli vasta tuloillaan. Tämä näkyy myös tuloeroissa, ne olivat tulonjaon kokonaistilaston historian aikana (1995-2016) korkeimmillaan juuri vuonna 2007.

Kuviosta 3 voi hyvin havaita, että tuloerot ovat kaventuneet tarkasteluajanjakson aikana yhtä seutukuntaa lukuun ottamatta kaikissa muissa seutukunnissa. Poikkeus on Pietarsaaren seutu (seutukunta Jakobstadsregionen), jossa tuloerojen taso on ollut kumpanakin ajankohtana täsmälleen sama. Kaikissa muissa seutukunnissa alueiden sisäiset tuloerot ovat vuonna 2016 matalammat kuin vuonna 2007.

Kuvio 3. Gini-kertoimen muutos vuosina 2007–2016. Kymmenen suurimman ja pienimmän muutoksen seutukuntaa

Eniten tuloerot ovat supistuneet Torniolaakson seutukunnassa, missä tuloerojen taso käytettävissä olevien rahatulojen Gini-kertoimella mitattuna oli viime vuonna 6,6 prosenttiyksikköä matalampi kuin mitä se oli vuonna 2007. Seutukunnassa Ålands skärgård ja Savonlinnan seutukunnassa tuloerot olivat Gini-kertoimen mukaan supistuneet samaan aikaan vajaat 5 prosenttiyksikköä.

Vähiten tuloerot ovat tasoittuneet edellä mainitun Pietarsaaren seudun (Jakobstadsregionen) lisäksi Vaasan ja Keuruun seutukunnissa, sillä kahden viimeksi mainitun seutukunnan Gini-kertoimet olivat vuonna 2016 vajaat prosenttiyksikön pienemmät kuin vuonna 2007.

Kaikkien seutukuntien Gini-kertoimet vuosille 1995–2016 löytyvät tämän julkistuksen yhteydessä julkaistavasta tulojaon kokonaistilaston tietokantataulukosta 7.

3. Asuntokuntien tulojen rakenne vaihtelee paljon kunnittain

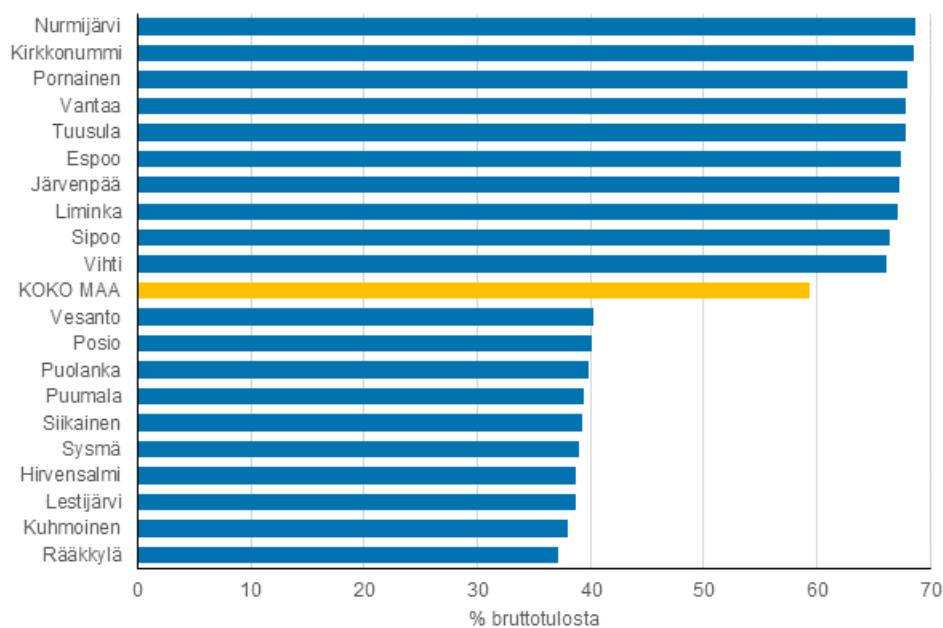
Asuntokuntien bruttotulot muodostuu tässä julkaisussa aikaisemmin kuvatuista päätuloeristä, joita ovat palkkatulot, yrittäjätulot, omaisuustulot ja saadut tulonsiirrot. Tarkastellaan seuraavaksi sitä, millainen merkitys edellä mainituilla päätuloerillä on asuntokuntien tulonmuodostukseen kunnittain.

Palkkatulojen merkitys suurin Nurmijärvellä

Palkkatulot ovat edelleen merkittävin päätuloerä suomalaistalouksille, vaikka niiden merkitys on viime vuosina väestön ikärakenteen muutoksen ja pitkittyneen taloustaantumun vuoksi vähentynyt. Vuonna 2016 palkkatulojen osuus asuntokuntien bruttotuloista oli koko maassa keskimäärin noin 60 prosenttia.

Alueellisesti tarkasteltuna palkkatulojen merkitys on luonnollisesti suurin siellä, minne palkansaajataloudet ovat keskittyneet. Tällaisia alueita löytyy muun muassa Helsingin lähikunnista, joissa väestönkasvu on ollut pääkaupunkiseudun kasvun ja muuttoliikkeen vuoksi voimakasta. Palkkatulojen merkitys onkin suurin Nurmijärven, Kirkkonummen ja Pornaisten asuntokunnille, joilla palkkojen bruttotulo-osuus oli keskimäärin 70 prosentin luokkaa vuonna 2016. Myös muissa pääkaupunkiseudun kunnissa, kuten Vantaalla, Tuusulassa, Espoossa ja Järvenpäässä, palkkatulojen merkitys oli viime vuonna lähes yhtä suuri.

Kuvio 3. Asuntokuntien saamien palkkatulojen osuus (%) bruttotuloista keskimäärin vuonna 2016. Kymmenen korkeimman ja matalimman osuuden kuntaa

Vähäistä palkkatulojen merkitys on odotetusti niissä kunnissa, joissa eläkeikäisen ja muun ei-aktiivisen väestön suhteellinen osuus on korkea. Tässä julkaisussa jo aikaisemmin mainittiin, että Pohjois-Karjalassa Rääkkylän kunnassa asuntokunnat ovat kaikista pienituloisimpia. Kuvio 3 ilmenee, että Rääkkylän pienituloisuutta ainakin osittain selittää se, että palkkojen osuus asuntokuntien kokonaistulosta on siellä kaikki kunnat huomioiden matalin.

Tilanne on lähes sama keskisuomalaisessa Kuhmoisten, keskipohjalaisessa Lestijärven, eteläsavolaisessa Hirvensalmen ja päijätämäläisessä Sysmän kunnassa. Kaikissa edellä mainituissa kunnissa palkkatulojen osuus asuntokuntien kokonaistulosta on alhainen, jolloin myös asuntokuntien yleinen tulotaso jää kyseisissä kunnissa matalaksi. Kaikkille edellä mainituille kunnille on tyypillistä se, että ne sijaitsevat etäällä kasvukeskuksista.

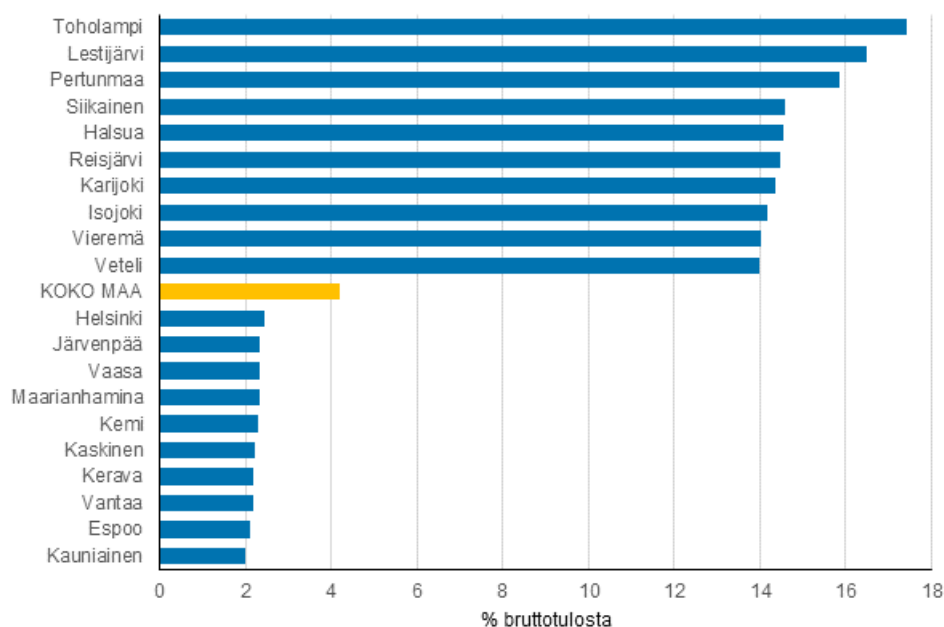
Yrittäjätulojen merkitys suurin Toholammilla

Yrittäjätulojen merkitys kuntien tulonmuodostuksessa on palkkoihin verrattuna selvästi vähäisempi, sillä vuonna 2016 keskimäärin vain runsaat 4 prosenttia kuntien bruttotuloista oli yrittäjätuloja. Yrittäjätuloihin sisältyy tulonjakotilastossa yrittäjätulot elinkeinon harjoittamisesta ja yhtymistä sekä maa-, metsä- ja porotalouden yrittäjätulot. Kuviossa 4 kuvataan kuntatasolla niitä kuntia, joissa yrittäjätulojen merkitys on ollut toisaalta suurinta ja toisaalta vähäisintä.

Yrittäjätoiminnasta tulevien tulojen osuus oli korkein Keski-Pohjanmaan maakunnassa sijaitsevien Toholammilla ja Lestijärven kuntakunnilla, joilla yrittäjätulojen bruttotulosuus oli viime vuonna keskimäärin 17 prosenttia. Lähes samalle tasolle pääsivät myös Etelä-Savon maakunnassa Pertunmaan kuntakunta.

Vähäisin suhteellinen merkitys yrittäjätuloilla oli odotetusti pääkaupunkiseudun palkansaajavalttaisissa kaupungeissa: Kauniaisissa, Espoossa, Vantaalla ja Keravalla kuntien saamien yrittäjätulojen bruttotulo-osuus oli keskimäärin vain parin prosentin luokkaa vuonna 2016.

Kuvio 4. Asuntokuntien saamien yrittäjätulojen osuus (%) bruttotuloista keskimäärin vuonna 2016. Kymmenen korkeimman ja matalimman osuuden kuntaa

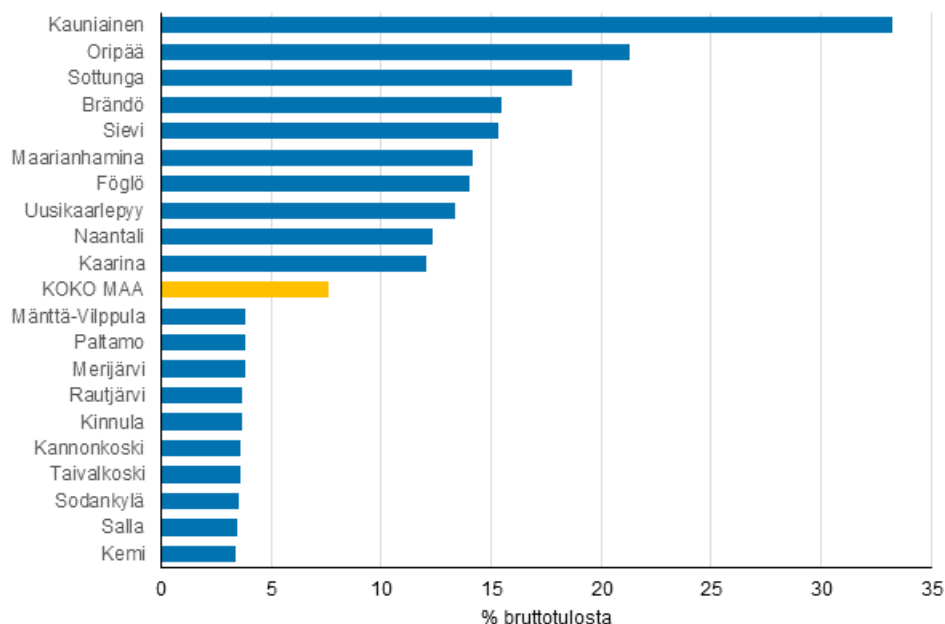

Omaisuuustulojen merkitys suurin Kauniaisten kuntakunnilla

Asuntokuntien saamien omaisuustulojen osuus bruttotulosta oli koko maassa keskimäärin 8 prosenttia vuonna 2016. Selvästi korkein omaisuustulojen bruttotulo-osuus oli odotetusti maan ylivoimaisesti suurituloisimmassa kunnassa Kauniaisissa, jossa keskimäärin peräti kolmannes (33,2 %) kuntien bruttotuloista oli omaisuustuloja. Omaisuustulojen korkea taso näkyy myös siinä, että tuloerojen taso käytettävissä olevien rahattulojen Gini-kertoimella mitattuna on Kauniaisissa kaikki kunnat huomioiden selvästi korkein (49,2 % vuonna 2016).

Väestöltään pienissä varsinaissuomalaisessa Oripään ja ahvenanmaalaisessa Sottungan kunnissa omaisuustulojen bruttotulo-osuus oli vuonna 2016 Kauniaisten jälkeen seuraavaksi korkeimmat, Oripäässä 21,3 ja Sottungassa 18,6 prosenttia. Kemin, Sallan ja Sodankylän kuntakunnilla omaisuustulojen merkitys oli pienin; heillä vain 3,5 prosenttia kokonaistulosta oli omaisuustuloja.

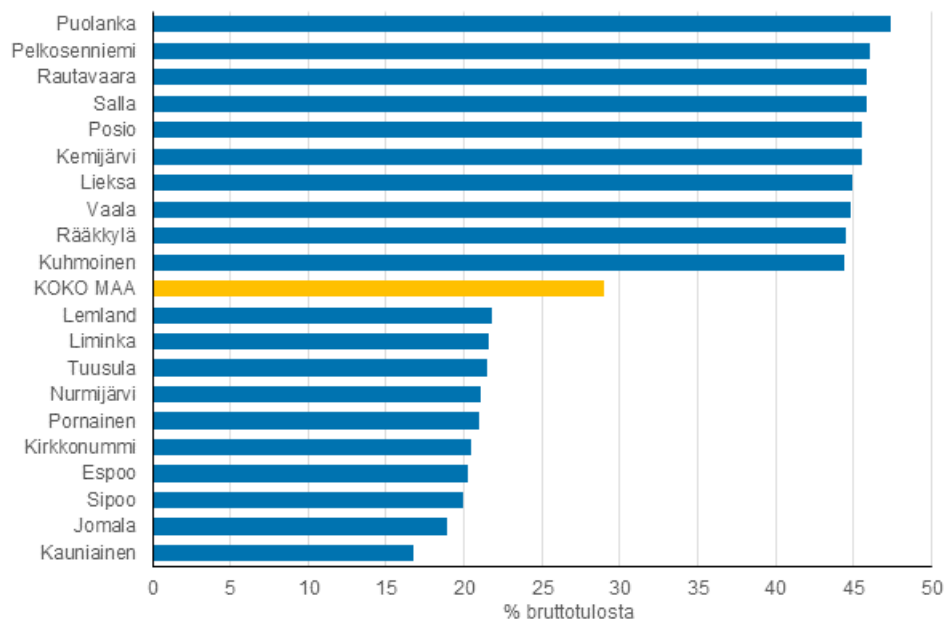
Kuvio 5. Asuntokuntien saamien omaisuustulojen osuus (%) bruttotuloista keskimäärin vuonna 2016. Kymmenen korkeimman ja matalimman osuuden kuntaa

Puolangan asuntokuntien tuloista jo lähes puolet saatuja tulonsiirtoja

Koko maan tasolla saatujen tulonsiirtojen bruttotulo-osuus on nykyisin jo lähes 30 prosenttia. Odotetusti tämä osuus on korkein siellä, missä tulonsiirtojen varassa eläviä on alueen väestöön suhteutettuna eniten. Pohjois-Pohjanmaalla Puolangan kunnan asuntokunnilla saatujen tulonsiirtojen bruttotulo-osuus oli viime vuonna kaikki kunnat huomioiden korkein, runsaat 47 prosenttia. Muutaman prosenttiyksikön pienempi osuus oli Lapin maakunnassa Pelkosenniellä ja Sallassa sekä Pohjois-Savossa Rautavaaralla.

Kuvio 6. Asuntokuntien saamien tulonsiirtojen osuus (%) bruttotuloista keskimäärin vuonna 2016. Kymmenen korkeimman ja matalimman osuuden kuntaa

Saatujen tulonsiirtojen bruttotulo-osuus oli matalin Kauniaisissa, vajaat 17 prosenttia vuonna 2016. Ahvenanmaalla Jomalassa ja Uudellamaalla Sipoossa vastaavat osuudet olivat vain hivenen Kauniaista korkeammat. Kaikkien kuntien tulotiedot ja niiden rakenteet vuosille 1995-2016 löytyvät tulojaon kokonaistilaston tietokantataulukosta 4.

Laatuseloste: tulojaon kokonaistilasto

1. Tilastotietojen relevanssi

Tulojaon kokonaistilasto on vuosittain laadittava koko väestön kattava tilasto, joka kuvaa asuntoväestön ja asutokuntien käytettävissä olevien rahatulujen jakautumista Suomessa. Sen kuvauskohteet ovat tuloerojen yleinen kehitys kansallisin käsittein, alueellinen tulokehitys sekä pitkäaikaisarkistot. Tulojaon kokonaistilaston perusaineisto kattaa koko väestön. Koko väestön kattavana aineistona tulojaon kokonaistilasto ei sisällä otantavirhettä. Tietoja on saatavilla vuodesta 1995 alkaen.

Tulojaon kokonaistilaston tietosisältö perustuu täysin hallinnollisiin rekistereihin. Tilaston tavoitteena on muodostaa rekisteritietojen pohjalta asutokunnan käytettävissä olevat rahatulot samoin periaattein kuin Tilastokeskuksen tulojakotilastossa. Rekisterit eivät kata kaikkia tulotietoja, joten tulokäsite on näiltä osin puutteellinen. Merkittävimmät puuttuvat tuloerät ovat korkotulot sekä eräät kotitalouksien välisiin tulonsiirtoihin liittyvät tulot. Tilaston tuloikäytöksikönä on yhteiseen asumiseen perustuva asutokunta eikä tulojakotilastointia koskevien suositusten mukainen yhteiseen tuloikäyttöön perustuva kotitalous. Lisäksi kansainvälisistä suosituksista poiketen tulojaon kokonaistilaston tulokäsite sisältää veronalaiset luovutusvoitot (myyntivoitot). Tarkemmin tilastojen vertailukelpoisuutta tarkastellaan tämän laatuselosteen luvussa 6.

Tilastokeskus julkaisee myös edustavaan väestöotokseen perustuvaa tulojakotilastoa, jossa julkaistaan tietoa kotitalouksien tuloista kattavammalla tulokäsitteellä ja suositusten mukaisella kotitalouskäsitteellä. Otokseen perustuvan tulojakotilaston tiedot ovat kansainvälisesti vertailukelpoisia ja sen tietosisältö perustuu EU:n tulo- ja elinolo-tilastoista (EU-SILC) antamaan asetukseen. Tulojakotilastossa julkaistaan tulojakoindeksit pidemmällä ajanjaksolla (vuodesta 1966 alkaen) kuin tulojaon kokonaistilastossa (vuodesta 1995 alkaen). Otokseen rajoitusten vuoksi otokseen perustuva tulojakotilasto ei sovellu tarkan aluetason tulojakotarkasteluihin tai useamman vuoden tulotietoja vaativien indeksien tuottamiseen väestöryhmittäin. Tulojaon kokonaistilaston tehtävänä on täydentää otospohjaista tulojakotilastoa näiltä osin.

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Tulojaon kokonaistilasto on koko väestön kattava tilastoaineisto, joka kootaan henkilötasolla useista hallinnollisista aineistoista ja rekistereistä. Siten tilasto sisältää yksityiskohtaista tietoa koko väestön ja kaikkien asutokuntien tuloista.

Tulojaon kokonaistilaston laadinnassa on käytetty seuraavia hallinnollisia aineistoja ja tilastorekistereitä:

- Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmä ja Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskeva tietokanta
- Verohallinnon verotietokanta
- Kansaneläkelaitoksen eläkevakuutus-, sairausvakuutuskorvaus- ja kuntoutusrekisteri, elatustukirekisteri, opintotukirekisteri sekä asumistukirekisteri
- Terveystietojen ja hyvinvoinnin laitoksen toimeentulotukirekisteri
- Eläketurvakeskuksen eläketapahtumarekisteri
- Tilastokeskuksen tutkintorekisteri
- Valtiokonttorin sotilasvammakorvausjärjestelmän tietokanta
- Finanssivalvonnan (FIVA) tiedot (ansiosidonnaiset työttömyyspäivärahat)
- Koulutusrahaston tiedot

Tilaston kohdeperusjoukon muodostaa asuntoväestö (vuoden viimeisenä päivänä). Tilaston ulkopuolelle rajautuvat pysyvästi ulkomailla asuvat, osoitteettomat ja laitosväestö (esimerkiksi pitkäaikaisesti vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa, vankiloissa tai sairaaloissa asuvat). Asuntoväestön ulkopuolelle jäävän väestön osuus kokonaisväestöstä on parin prosentin luokkaa (vajaan 120 000 henkilöä).

Henkilötason tulorekisterit yhdistetään kokonaisrekisteriaineistoksi henkilötunnuksen avulla. Perusjoukko määritetään Tilastokeskuksen tietovaraston asumismuotomuuttujan perusteella. Asumismuotomuuttuja kuvaa sitä, kuuluuko henkilö asuntoväestöön vai ei. Asutokunnat muodostetaan rakennus- ja

huoneistonumeron perusteella. Asuntokuntien tulot muodostetaan laskemalla yhteen samassa asuntokunnassa asuvien henkilöiden tulot.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Tilaston lähdeaineistona käytetään pelkästään hallinnollisia rekisteriaineistoja, joten tilaston laatu on siten suoraan riippuvainen lähdeaineistojen laadusta. Väestötietojen osalta laatua on selvitetty esimerkiksi Tilastokeskuksen väestö- ja asuntokantatilastojen laatuselosteissa. Rekisteriaineistojen laatua tutkitaan vertaamalla tulonjaon kokonaisaineiston tietoja muihin tilastolähteisiin, kuten Verohallinnon, Kelan, Eläketurvakeskuksen ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tilastojulkaisuihin. Tietojen kattavuutta ja oikeellisuutta tutkitaan vertaamalla tietoja otospohjaisen tulonjakotilaston tulo- ja tulonjakoindikaattoreihin ja kansantalouden tilinpidon kotitalouksien sektoritilin käytettävissä olevan tulon määrittelyyn. Vertailuja tehdään säännöllisesti vuosittain ja niistä voi tarkemmin tiedustella Tilastokeskuksesta.

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Tulonjaon kokonaistilasto laaditaan vuosittain, tilaston tiedot kuvaa asuntokuntien ja asuntoväestön tuloja kalenterivuoden ajalta. Tilastossa esitettävät tiedot ovat lopullisia ja ne julkaistaan noin vuosi tilastovuoden päättymisen jälkeen. Julkaisuaikataulun määrittää tuotannossa käytettävien rekisteriaineistojen valmistuminen, viimeisimmät tilastotuotannon tarvitsemat aineistot saadaan tilaston käyttöön noin 11 kuukautta tilastovuoden päättymisen jälkeen. Tilaston julkaisupäivät on merkitty Tilastokeskuksen julkistamiskalenteriin.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tulonjaon kokonaistilaston tietoja julkaistaan Tilastokeskuksen internet-sivuilla osoitteessa www.tilastokeskus.fi *Tulot ja kulutus* -aihealueen alla. Aineistosta tehdään myös erityisselvityksiä asiakkaan pyynnöstä.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Tulonjaon kokonaistilaston tulonimikkeistöön tehtiin päivityksiä ja täydennyksiä vuoden 2014 tilastossa. Tiedot muodostettiin täydennetyllä tulokäsitteellä tilastovuoteen 2010 asti. Tämän vuoksi tulonjaon kokonaistilaston aikasarja ei ole kokonaan vertailukelpoinen vuosien 1995-2009 ja 2010-2016 välillä. Tulonjaon kokonaistilastossa metsätulojen laskentamenetelmä uudistettiin, kuntoutusrahojen muodostumista tarkennettiin ja uusia tuloeriä lisättiin tulonimikkeistöön.

Uusia tuloeriä ovat elatustuki, saatu elatusapu, verottomat apurahat ja asevelvollisten päivärahat. Maksettu elatusapu lisättiin myös maksettuihin tulonsiirtoihin veronluonteiseksi maksuksi henkilöille, jotka ovat vähentäneet elatusmaksuja verotuksessa. Elatustuki saadaan suoraan Kelan rekistereistä, mutta saatu elatusapu on johdettu elatusmaksujen maksajien verovähennystiedoista. Myös kuntoutusrahojen muodostamiseen tehtiin tarkennuksia poistamalla henkilöiden kuntoutusrahoista se osuus, joka ohjautuu suoraan työnantajalle.

Metsänmyyntitulot muodostetaan tilastovuodesta 2010 alkaen suoraan lopullisen verotuksen tiedoista, kun ne aikaisemmin pohjautuivat Verohallinnon vuosi-ilmoitustietoihin ja niistä tilastossa laskettuihin laskennallisiin metsätalouden kustannuksiin. Koko maan tasolla muutos alentaa asuntokuntien saamia metsätuloja (netto) muutamalla sadalla miljoonalla eurolla, esimerkiksi vuonna 2013 tämä oli 285 miljoonaa euroa. Eroa vanhan ja uuden laskentatavan välillä selittää suurelta osin metsätuloihin tehtävät tulojen hankintakustannukset, joita verotuksessa hyväksytään selkeästi enemmän kuin mitä niitä vanhassa laskentamenetelmässä tilastossa oletettiin.

Uudistetussa laskentamenetelmässä metsätulot ja niistä maksetut verot vastaavat paremmin toisiaan, ja esimerkiksi puunmyyntitulojen mahdolliset jaksotukset eri vuosille eivät tuota epäloogisuuksia aineistoon. Uudistuksen myötä nyt myös metsätalouden yrittäjätulot muodostetaan muiden yrittäjätulojen tapaan suoraan verotettavien tulojen perusteella.

Uusista tuloeristä elatustuki kasvatti asuntokuntien bruttotuloja vuonna 2013 noin 179 miljoonalla eurolla, verottomat apurahat 149 miljoonalla eurolla, saatu elatusapu 125 miljoonalla eurolla ja asevelvollisten päivärahat 38 miljoonalla eurolla. Kuntoutusrahojen laskentamenetelmän muutos alensi asuntokuntien saamia bruttotuloja noin 37 miljoonalla eurolla. Maksettu elatusapu vähensi tuloja noin 124 miljoonaa euroa.

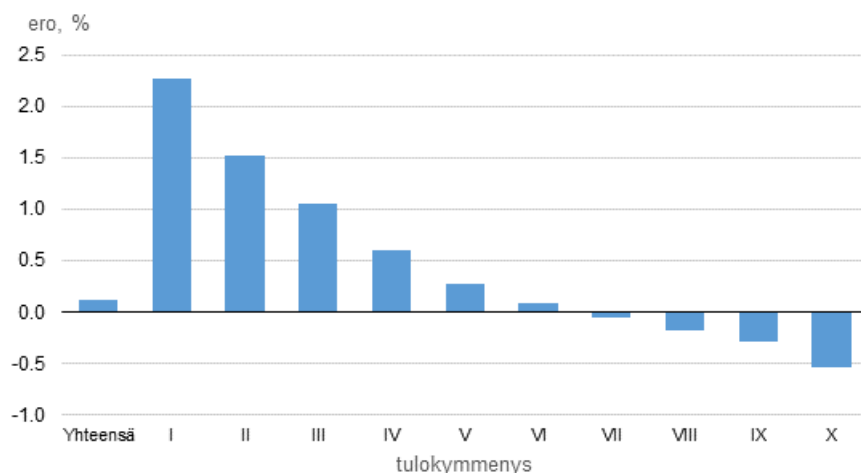
Metsätulojen laskentamenetelmän muutoksen ja uusien tuloerien lisäämisen yhteisvaikutukset jäivät kokonaisuudessaan varsin pieneksi, sillä esimerkiksi vuonna 2013 muutosten myötä asuntokuntien käytettävissä olevien rahatulojen määrä kasvoi vajaat 50 miljoonaa euroa.

Muutokset kohdentuvat eri tavoin tulojakaumaan. Tietojen vertailukelpoisuuteen on eniten vaikutusta pienituloisille kohdentuvilla elatustuella ja -avulla. Käytettävissä olevien rahatulojen Gini-kerroin alenee muutosten myötä vuonna 2013 noin 0,3 prosenttiyksikköä. Muutos johtuu pääasiassa elatustuesta.

Koko maan tasolla tehdyillä tulonimikkeistön päivityksillä ei juurikaan ollut vaikutuksia asuntokuntien keskimääräiseen käytettävissä olevaan rahatuloon vuonna 2013. Mediaanituloa muutokset kasvattivat 0,5 prosenttia. Tulokymmenyksittäin tarkasteltuna tehdyt muutokset vaikuttivat eniten pienituloisimpien tulokymmenysten tuloihin, esimerkiksi pienituloisimmassa tulokymmenyksessä päivitetty ekvivalentti käytettävissä olevan rahatulon keskiarvo oli 2,2 prosenttia suurempi verrattuna vanhaan tulokäsitteeseen. Toiseksi pienituloisimmassa tulokymmenyksessä vastaava ero oli 2 prosenttia.

Suurituloisimmissa tulokymmenyksissä tulonimikkeistöpäivitysten vaikutus oli päinvastainen. Suurituloisimmassa tulokymmenyksessä keskimääräinen ekvivalentti käytettävissä oleva rahatulo oli päivitetyllä tulokäsitteellä noin puoli prosenttia matalampi verrattuna vanhaan tulokäsitteeseen.

Tulonimikkeistön päivitysten vaikutukset tulokymmenysten ekvivalenttiin käytettävissä olevan rahatulon keskiarvoon vuonna 2013, %

7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Tulonjaon kokonaistilaston lisäksi Tilastokeskus julkaisee myös edustavaan väestöotokseen perustuvaa tulojakotilastoa, jossa julkaistaan tietoa kotitalouksien tuloista kansainväliset suositukset täyttävillä tulo- ja kotitalouskäsitteillä. Tulonjaon kokonaistilaston tulokäsite vastaa periaatteessa tulojakotilaston käytettävissä olevien rahatulojen määritelmää. Kokonaistilastossa käytettävissä oleviin rahatuloihin kuitenkin luetaan kansainvälisistä suosituksista poiketen myös veronalaiset luovutusvoitot. Tämän käsitteellisen eron lisäksi tulonjaon kokonaistilaston ja otospohjaisen tulojakotilaston väliset erot aiheutuvat tulokäsitteen kattavuuden eroista, tuloikäytöyksikön (kotitalous/asuntokunta) eroista ja tulojakotilaston otantavirheestä.

Hallinnolliset rekisterit eivät kata kaikkia tuloeria, jolloin nämä erät jäävät tulonjaon kokonaistilastosta puuttumaan. Tällaisia tuloeria ovat lähdeveron alaiset korkotulot (eli miltei kaikki korkotulot), osa

kotitalouksien välisistä saaduista tulonsiirroista ja verottomat tulot ulkomailta. Otospohjaisessa tulonjakotilastossa nämä tuloerät kerätään haastattelemalla kotitalouksia. Eräitä rekisteriperusteisia tuloeria ei ole muodostettu kokonaistilastoon tai niitä ei ole saatavilla koko ajanjaksolle, joten ne eivät ole mukana kokonaistilaston tulokäsitteessä. Tällaisia tuloeria ovat elatustuet (rekisteritieto v. 2010 alkaen), äitiysavustukset, maksetut elatusavut sekä kiinteistöverot.

Rekistereistä saatavien rahamääräisten tulojen osuus kotitalouksien kaikista rahamääräisistä tuloista on kuitenkin varsin suuri. Rekistereistä puuttuvat tuloerät voivat kohdentua tietyille väestöryhmille ja olla tämän vuoksi merkittäviä (esimerkiksi kotitalouksien väliset tulonsiirrot opiskelijoille ja yksinhuoltajille).

Otospohjaiseen tulonjakotilastoon on muodostettu myös laskennallisia eriä, joista tärkein on ns. omistusasujien laskennallinen asuntotulo. Tulonjaon kokonaistilastoon laskennallista asuntotuloa ei ole muodostettu. Asuntolainojen korot ovat osa laskennallista asuntotuloa, joten niitä ei oteta huomioon tulonjaon kokonaistilastossa.

Tulonjakotilastossa ja siihen perustuvassa EU:n tulo- ja elinolotutkimuksessa (EU-SILC) tulonkäyttöyksikkö on yhteisen tulonkäytön perusteella muodostettu kotitalous, joka määritetään päivittämällä rekistereistä saatuja asuntokuntatietoja haastattelussa. Rekistereihin pohjautuvassa tulonjaon kokonaistilastossa tulonkäyttöyksikkö on väestötietojärjestelmän rakennus- ja huoneistonumeron perusteella määrittyvä asuntokunta. Vertaamalla tulonjakotilaston otoksella kotitalouksia ja asuntokuntia on todettu, että kotitalous ja asuntokunta ovat runsaassa 90 prosentissa samoja. Noin 98 prosentissa tapauksista asuntokunta ja kotitalous ovat joko samoja tai ne eroavat yhdellä henkilöllä (+/- 1 henkilö). Erot ovat opiskelijoilla muita väestöryhmiä suurempia.

Verotustietoihin perustuva veronalaiset tulot -tilasto kuvaa luonnollisten henkilöiden veronalaisia tuloja, vähennyksiä ja veroja. Sen kuvaama ilmiöalue on suppeampi kuin tulonjaon kokonaistilaston. Veronalaiset tulot -tilaston tilastoyksikkö on tulonsaaja. Tilastosta puuttuvat ne tuloerät, jotka eivät kuulu henkilöverotuksen piiriin.

Tulonjakotilastot kuvaavat kotitaloussektorin tuloja ja tulonsiirtoja ja ovat siten kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin tulo- ja tulonkäyttötilin laajennus. Verrattaessa tulonjakotilaston tai tulonjaon kokonaistilaston koko maan tulosummaa kansantalouden tilinpidon tulo- ja tulonkäyttötilin eriin on otettava huomioon erot sektorin rajaamisessa, eräissä määritelmässä ja tilastojen laatimismenetyksessä. Erojen johdosta kansantalouden tilinpidon ja tulonjakotilastojen luvut esimerkiksi kotitalouksien käytettävissä olevan tulon vuosimuutoksista saattavat erota tuntuvastikin toisistaan. Kansantalouden tilinpidon käytettävissä olevaan tuloon mm. sisältyy laskennallinen asuntotulo, mutta eivät myyntivoitot (hallussapitovoitot).

Lisätietoja

Pekka Ruotsalainen 029 551 2610

Vastaava tilastojohtaja:

Jari Tarkoma 029 551 3625

toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi

www.tilastokeskus.fi

Lähde: Tulonjaon kokonaistilasto, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 029 551 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1797-3279 (pdf)